

GRØNLANDS RADIO - ET VIGTIGT LED I OPBYGNINGEN

*Nogle tanker efter to års arbejde som dansk programsekretær
ved radiofonien i Godthåb.*

Af Knud Wissum

En embedsmand ved administrationen i Godthåb sagde engang til en af medarbejderne ved Grønlands radio. „at det måtte være dejligt at arbejde for den eneste institution i Grønland, om hvilken folk kun havde godt at sige.“

På sine mange tjenesterejser hørte han overalt kun lovord om radioprogrammerne, omend der var et generelt ønske om flere grønlandsksprogede udsendelser.

Store ord! rare at høre, men naturligvis skal man ikke derfor tage det for givet, at Grønlands radio opfylder sin mission fuldt ud. Man kan med rette glæde sig over den udbredte tilfredshed i befolkningen og bevidstheden om, at det man sender ud bliver modtaget med åbent sind, men et så „ungt“ publikum, dvs. en lytterskare uden større erfaring og især sammenligningsgrundlag for, hvad andre radiofonier i verden har at byde på, vil jo i det væsentlige indskrænke sig til at udtale sig om det man kan lide, og det man ikke kan lide. Nogen vejledende kritik og konstruktive forslag vil i begyndelsen kun fremkomme sparsomt.

Grønlands radio har – som alle landets andre institutioner – måttet igennem en række fødselsveer og børnesygdomme, og medarbejderne har ofte selv følt, at visse emner kunne have været stærkere uddybet og gennemarbejdet radiofonisk, hvis blot tiden, kræfterne, de umådelige afstande og begrænsede transportmuligheder havde tilladt det. Især er mangelen på kvalificeret grønlandsk arbejdskraft (reportere, manuskriptforfattere, tolke) følelig, når talen er om at komme de fire fastansatte programfolk virkelig professionelt til hjælp.

Men med de forhåndenværende midler og med assistance af „Tordenskjolds soldater“ – de samme 15–20 løse medarbejdere, der altid må holde for indenfor administration, sundhedsvæsen, kirke, skole, handel og teknik, er det lykkedes at løse en række vigtige opgaver af kulturel, erhvervsmæssig og social art. En stadig strøm af oplysning er gennem højttaleren blevet pumpet ud til en befolkning, der hungrer efter oplysning i en tid, da alt er i støbeskeen.

Grønlænderne er trofaste radiolyttere. Ikke mindst på de små pladser, hvor der ikke ofte kommer besøg, og hvor der ikke sker alt for meget i erhvervs- og foreningsliv. I tusindvis af hjem står radioen åben hele dagen. Man hører simpelt hen alt, også det man ikke forstår. På steder med kun få apparater samles flere familier, f. eks. i forsamlingsbygningen, om højttaleren, der er med til at slå de lange aftener ihjel og samtidig er blevet et middel til kollektiv orientering og underholdning.

Den, der skriver dette, glemmer aldrig nogle indtryk fra udstedet K'ornok i Godthåbsfjorden. En mild og lys sommeraften lød ud fra næsten hvert eneste hus tonerne af *Danmarks radios symfoniorkester*. Musikken fra Mendelssohns skærsommernatsdrøm syntes så helt uvirkelig her, hvor ingen beboer nogensinde har set et orkester. I den stille luft indgik myggenes summen i det almindelige musikalske kogleri, og den samlede klang fik ekstra resonans af de omliggende bjerge. Hvad ville Mendelssohn have sagt, havde han kunnet høre sin musik spillet i disse omgivelser på et grønlandsk udsted?

Samme aftens program bød på *eskimoiske sagn*, hentet fra en fjern boplads. Mikrofonen havde optaget og dermed sikret for eftertiden en række eksempler på ægte grønlandsk fortællekunst, et stykke kultur, der er ved at uddø. Gennem Grønlands radio kunne *hele* befolkningen delagtiggøres i denne oplevelse, der før kun var få beskåret.

Derefter kom en afdeling *gammel dansemusik* med Teddy Petersen, der i adskillige huse satte gang i kamikkerne, og endelig hørtes en dobbeltsproget, letfattelig *orientering om tømælk*, hvordan den produceres, sælges, tilberedes, og om dens store betydning for befolkningens sundhed. Blot en enkelt aftens program. Og der blev lyttet.

Kaster man et blik i en af Grønlands radios årsberetninger til landsrådssamlingen, undres man over mængden af udsendelser på begge sprog, der har været transmitteret fra en så relativt lille radiofoni. Det var da heller ikke nogen helt enkel opgave at indordne de utallige emner og kategorier under faste, overskuelige rubriker med tilsvarende statistikker. Men det er lykkedes med værdifuld hjælp fra *Danmarks radios hjemmeprogram* og *Kristoffer Lynges* grønlandske afdeling i Rosenørnsallé at gøre Grønlands radio til talerør for en lang række specialister som læger, præster, erhvervsfolk, lærere, politikere, videnskabsmænd, journalister, forfattere og komponister, der alle havde noget på hjerte, og summen af alt dette initiativ må utvivlsomt udkrystalliseres i en række indtryk, der tilsammen kan få den allerstørste meningsdannende indflydelse på den menige grønlandske lytter.

I erkendelsen af radioens evne til i en opbygningstid hurtigt og bekvemt at få den brede befolkning i tale gav de bevilgende myndigheder allerede i 1956 radioen en fortrinnsstilling og tilvejebragte det økonomiske grundlag for at bygge en regulær,

Forhenværende fanger, Hans Nielsen, K'ornok, har i mange år været lænket til sin seng. Nu ernærer han sig ved træ- og benskærerarbejde, og takket være „Grønlands radio“ er han idag kendt som en af de bedste sagnfortællere.

professionelt drevet radiofoni i Godthåb (til afløsning af den lille primitive sender fra 1942) – og ingen betvivler idag berettigelsen af dette skridt.

Resultatet er bl. a., at hele Grønland nu gennem radioavisen er dagsaktuelt orienteret om verdensbegivenhederne og følger levende med i den almindelige politiske og kulturelle udvikling. I det hele taget er radioen – på baggrund af landets enorme

Grønlands radios nuværende „hjernetrust“. Fra venstre: Programsekretær Uvdlorianguak Kristiansen, radiofonichef Frederik Nielsen, leder af teknisk afdeling, overkontrollør Svendåge Kielmann Petersen, og programsekretærene Peer Møller og Hans Hansen.

afstande – blevet det naturlige, *hurtige* meddelelsesmiddel, ikke alene i forbindelse med ulykker og eftersøgninger, men også som forum for stedse flere båndoptagne bidrag (bl. a. i „Aktuelt kvarter“) fra lokale korrespondenter, der med den intensive beflyvning af vestkysten nu er i stand til at sende friske rapporter om lokale begivenheder af almen interesse.

Som kuriosum kan nævnes, at den grønlandske „Ønskekoncert“, der i musikalsk henseende om muligt er endnu mere rædselsfuld end den danske, også i langt højere grad har præg af „telegrambyro“. Hver søndag formidler den en strøm af familienyt: forlovelse, bryllup, fødsel, dåb konfirmation, jubilæum, sygdom, forandring af arbejdsplads og lignende oplysninger, det før tog uger eller måneder at sende skriftligt.

Og hvad har Grønlands radio ikke betydet på de store *valgaftener*? Eller ved *juletid*, når patienter på Dronning Ingrid's hospital, elever på seminarium og lærlingehjem eller grønlandere på ophold i Danmark gennem mikrofonen kan sende deres personlige hilsen til slægt og venner lige ind i deres stue.

Endnu ved man ikke ret meget om det faktiske resultat af den grønlandske *skole-radio*. Man har få reaktioner fra lærere og elever, især på udstederne, til at

Under en af sine mange reportagerejser interviewer programsekretær Knud Wissum på vej gennem Godthåbsfjorden overbetjent Lund om politiets arbejde på de små steder.

kunne danne sig et klart billede af, om antallet af timer og fagenes art og niveau er rigtig ramt. Men de bedste lærerkræfter er sat ind på at komme de lokale skoler til undsætning. Skoleradioen er tænkt som et supplement til undervisningen i de større byer, og for udstedernes vedkommende som en kraftig hjælp til kateketen i elementærundervisningen. Der eksperimenteres meget med formen, men Grønlands skoleradio har utvivlsomt nået et stade, som mange lærere i andre verdensdeles u-lande ville kunne få inspiration af at studere. Radiostyrelsen, der består af landshøvdingen, skoledirektøren, oplysningskonsulenten, radiofonichefen m. fl., vil i de kommende år med øget interesse følge udviklingen i denne specielle oplysningskampagne, der optager knapt 4 % af den samlede programtid.

Der er et andet område, hvor radioen imødekommer et klart behov, ikke mindst hos de udsendte danske: *hørspil* og *koncerter*. I Danmark, hvor udbudet af dramatik, musik og underholdning i teatre, koncertsale, TV, biografer, cirkus og varietéer er større end behovet, kan det være svært at forstå, hvilket savn mangelen på levende kunst er i Grønland. Her kommer radioen os til undsætning, selv om den på dette område er et surrogat. Båndoptagelser kan fastholde en eksisterende in-

teresse for kunst og litteratur, kan eventuelt anspre til selvstudium af bøger, noder, grammofonplader, men kan ikke erstatte den levende kontakt i en sal mellem kunstner og publikum. Uden tvivl er radioteatret, både på dansk og grønlandsk, og de store koncerter stærkt aflyttet. Og da der som bekendt endnu ikke har været koncerter med et rigtig stort orkester (uden for baserne), har Grønlands radio gjort en systematisk indsats for – i sine *musikoplysende serier* – at fortælle grønlanderne, hvad et symfoniorkester består af, hvad det spiller og hvorfor.

For nogle år siden bestod programmerne fortrinsvis af oplæsning, reportager, causerier, musik og nyheder. Men en ny udsendelseskategori er ved at få fodfæste. Grønlanderne har lært at værdsætte et godt *hørebillede* – dette specielle radiofoniske udtryksmiddel, der er halvt reportage, halvt digt, et slagkraftigt middel i oplysningens tjeneste. Det kan servere en række facts på særdeles underholdende måde ved hjælp af samtaler, oplæsning, musik og naturalistiske lydindslag. Hørebilledet kan forenkle, chokere, røre, propagandere og forarge. Derfor er det farligt, hvis det ikke bruges i det godes tjeneste. Men det er glædeligt, at de grønlandske programfolk mere og mere er gået ind for denne form.

På reportagerejser rundt omkring i landet kan man ikke undgå at bemærke, hvor stor en plads radioen indtager i den daglige tilværelse. Reporteren modtages overalt som en gammel bekendt og kær ven, fordi man kender hans stemme så godt. Til gengæld sporer radiomanden ingensomhelst komplekser hos grønlanderne, når de skal tale i mikrofonen. De er sig selv – så dejligt naturlige.

Grønlands radio har iøvrigt et par ekstra-ordinære opgaver, som nok er værd at nævne. Hver tirsdag i vinterhalvåret sendes et grønlandsk-sproget program til „*stammefrænderne i Nordcanada*“. Der kommer adskillige skriftlige beviser på, at det høres godt derovre og aflyttes flittigt, eftersom de to folk forstår hinanden som f. eks. svenske og danske. Til gengæld modtager Grønlands radio udvekslingsprogrammer fra CBC i Montreal. De grønlandsk-canadiske forbindelser vil blive yderligere intensiveret, så meget mere som radioprogrammerne kan få stor betydning i arbejdet for etableringen af radiofonichef Frederik Nielsens kongstanke, *pan-eski-moismen*, der baseres på det uomtvistelige fællesskab i sprog, tænkemåde, fangst-traditioner, sang, musik og anden folkloristisk udfoldelse.

I sommerhalvåret fisker i tusindvis af *færing* og *nordmænd* langs den grønlandske vestkyst, folk der ikke ser deres hjem i mange måneder. Ifølge aftale med den færøske og norske radiofoni betjenes disse mænd hver søndag med båndoptagelser hjemmefra på deres eget sprog. Grønlands radio stiller bølgelængderne til disposition. Et praktisk udslag af nordisk samarbejde!

Som et kuriosum kan anføres, at der regelmæssigt indløber breve fra radioamatører over hele verden, som har hørt Grønlands radio i Sverige, Norge, Finland,

Journalist Hans Janussen (t. h.) interviewer under såreholderfesten i Narssaq Erling Høegh og Peter Motzfeldt til „Aktuelt kvarter“.

Holland, Storbritanien, Portugal, Island, USA, New Zeeland, Japan, Indonesien og det sydlige Indien. Paradoksalt nok er beboerne på Grønlands østkyst, ved Thule og i Kap Farvel distriktet i den lyse tid derimod ude af stand til at høre Kalâtdlit nunâta radiua.

Det må derfor erkendes, at så længe der stadig er områder i Grønland, hvor landets egen radio i perioder ikke kan høres, er opgaven i teknisk henseende ikke løst på tilfredsstillende måde. Denne situation har fra starten været forudset, og der har aldrig været lovet total radiodækning af Grønland, men stærke kræfter er i gang for hurtigt at komme de dårligst stillede områder i hvert fald delvis til undsætning.

Indrømmes må det også, at man i programtjenesten stadig har måttet udskyde visse væsentlige opgaver, indtil medarbejderstaben er blevet større og dygtigere. Det gælder for eksempel en virkelig systematisk erhvervsvejledning i radiofonisk form, altså i et sprog som de unge kan forstå og føler sig fascineret af.

Og skjules skal det ikke, at der fra dansk side til tider har været rettet en temmelig skarp og usaglig kritik gennem „Grønlandsposten“s lytterspalter mod radioens

programmer. Da det ikke var redaktionen muligt at finde en grønlandsk kritiker, har kritikken udelukkende drejet sig om de danske udsendelser, hvilket tør siges at være så temmelig urealistisk, al den stund 50 % af taleprogrammerne er grønlandsk-sproget og hele institutionen i første række er oprettet til ære for grønlænderne. At det på grund af mangelen på kvalificeret arbejdskraft ikke er lykkedes at hæve procenten af grønlandske udsendelser er beklageligt. Men kritikken gik tillige ud på, at der ikke var nogen linje i den samlede programlægning, en påstand der klart kan modbevises af radioens årsberetning.

Det er ministeriets mål, at radiofonien en skønne dag – ligesom „Grønlandsposten“ – skal drives alene ved grønlandsk arbejdskraft. Derfor er det glædeligt, at i hvert fald staben af unge grønlandske studieteknikere snart er så veluddannet, at den kan overtage den tekniske drift.

Man har ofte drøftet, at der burde indføres *radiolicens* i Grønland. Men når afgørelsen stadig trækker ud, og beslutningen formentlig ikke tages foreløbig, er det fordi omkostningerne ved inddrivelsen er så uforholdsmæssigt store, at det næppe er umagen værd. De stakkels kæmnere har såmænd nok at gøre i forvejen med at inddrive restancer på bolig, båd, børn og bøder!

Om grønlænderne selv på anden vis skal bidrage med penge til driften af deres radiofoni, f. eks. indirekte gennem tilskud fra landskassen, står hen i det uvisse, men synes umiddelbart ganske rimeligt. Givet er det imidlertid, at der findes et reelt *radiomonopol i Grønland*, altså uden konkurrence fra piratsendere. (De to amerikanske basestationer sender på engelsk og høres og forstås kun af meget få grønlændere). Medarbejderne må derfor udøve deres yringsfrihed dobbelt ansvarsbevidst. Hvad der siges og spilles i Grønlands radio kan meget vel få store konsekvenser på godt og ondt.

Skal det være en pop-radio eller en formidler af kvalitetsudsendelser? Det bestemmer en lille håndfuld mænd. Lad os håbe, at de er opgaven voksen!